

І. Г. Сурай,

*д. держ. упр., професор, професор кафедри управління та бізнес-адміністрування,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4377-2724>

В. В. Книш,

*д. ю. н., доцент, професор кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного
права, Навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2508-1666>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.8.193

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРЕДСТАВНИЦТВА УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

I. Suray,

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department
of Management and Business Administration, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

V. Knysh,

Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Constitutional, International
and Administrative Law, Educational and Scientific Law Institute of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

INSTITUTIONAL AND LEGAL BASIS OF THE REPRESENTATION OF UKRAINE AT THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

У статті досліджено інституційно-правові основи представництва України у Європейському суді з прав людини щодо розгляду справ, учасником яких є Україна. Враховуючи правові основи регулювання відносин між Уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини і Європейським судом з прав людини виділено три основні напрями представництва України в Європейському суді з прав людини: підготовка та подання справи до Європейського суду з прав людини, розгляд заяви Європейським судом з прав людини та виконання рішень Європейського суду з прав людини. Розглянуто особливості представництва України у Європейському суді з прав людини на кожному з виокремлених напрямів. Виявлено такі проблемні моменти: відсутність ефективного використання Уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини процедури дружнього врегулювання та односторонньої декларації; невиконання Україною рішень Європейського суду з прав людини. Запропоновано утворити постійно діючий комітет Верховної Ради України щодо координації та контролю діяльності органів влади, відповідальних за виконання судових рішень Європейського суду з прав людини. Здійснено аналіз інституційно-правових основ представництва України у Європейському суді з прав людини. У статті досягнуто вирішення таких завдань: здійснено аналіз ключових внутрішньодержавних та міжнародних нормативно-правових актів, які становлять інституційно-правову основу представництва України у Європейському суді з прав людини; виокремлено основні напрямки представництва України в Європейському суді з прав людини та проаналізовано їх основні змістові характеристики; виявлено проблемні моменти в інституційно-правовому забезпеченні представництва України у Європейському суді з прав людини. Визначено перспективи дослідження інституційно-правових основ представництва України у Європейському суді з прав людини для налагодження ефективної співпраці у забезпеченні захисту прав людини і засадничих свобод, збалансуванні інтересів держави як порушника та захисника основних прав людини.

The article examines the institutional and legal foundations of the representation of Ukraine at the European Court of Human Rights regarding the consideration of cases in which Ukraine is a party. Institutional representation of Ukraine at the European Court of Human Rights is provided by the European Court of Human Rights Commissioner, who is the Deputy Minister of Justice of Ukraine. The activities of the European Court of Human Rights Commissioner are ensured by the Secretariat, which is a structural subdivision of the Ministry of Justice of Ukraine with the rights of a department headed by the head of the Secretariat. Representation of Ukraine at the European Court of Human Rights can also be carried out by the Minister of Justice of Ukraine. The legal basis of Ukraine's representation at the European Court of Human Rights is international and domestic legal acts. Taking into account the legal basis for the regulation of relations between the Commissioner for the Affairs of the European Court of Human Rights and the European Court of Human Rights, three main areas of representation of Ukraine at the European Court of Human Rights are highlighted: preparation and submission of the case to the European Court of Human Rights, consideration of the application by the European Court of Human Rights human rights and implementation of decisions of the European Court of Human Rights. The specifics of Ukraine's representation at the European Court of Human Rights in each of the areas identified are considered. The amicable settlement procedure was considered as a quick and effective way to protect human rights. The Commissioner assessed cases for violations of the terms of the Convention and developed a friendly settlement procedure at the national level both with and without the mediation of the European Court of Human Rights and practical application. the results of such an analysis to initiate consideration of typical cases under the procedure of friendly settlement or unilateral declarations will significantly reduce the number of decisions in which the fact of Ukraine's violation of human rights is stated and will contribute to Ukraine's European integration. The following problematic points were identified: the lack of effective use by the Commissioner of the European Court of Human Rights of the procedure of friendly settlement and unilateral declaration; Ukraine's failure to comply with decisions of the European Court of Human Rights. It is proposed to form a permanent committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on coordination and control of the activities of the authorities responsible for the execution of the judgments of the European Court of Human Rights.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, інституційно-правові основи, нормативно-правові акти, функції, функції координації, представництво України, права людини, основоположні свободи, Європейський суд з прав людини, рішення Європейського суду з прав людини, виконання рішень Європейського суду з прав людини, Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, Комітет міністрів Ради Європи.

Keywords: state administration, mechanisms of state administration, institutional and legal foundations, regulatory and legal acts, functions, functions of coordination, representation of Ukraine, human rights, fundamental freedoms, European Court of Human Rights, decisions of the European Court of Human Rights, implementation of decisions of the European of the Court of Human Rights, Commissioner of the European Court of Human Rights, Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Committee of Ministers of the Council of Europe.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Дослідження інституційно-правових основ представництва України у Європейському суді з прав людини необхідне для налагодження ефективної співпраці у забезпеченні захисту прав людини і засадничих свобод, збалансуванні інтересів держави як порушника та за-

хисника основних прав людини. Виявлення та усунення недоліків на щодо регулювання відносин між Україною та Європейським судом з прав людини щодо розгляду справ учасником яких є України позитивно вплине на підвищення рівня захисту прав людини та зменшення кількості справ проти України.

ОСТАННІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ПУБЛІКАЦІЇ

Різні державно-управлінські аспекти представництва України у Європейському суді з прав людини досліджують вітчизняні та зарубіжні науковці. Зокрема, М. Буроменський, І.В. Караман, В.В. Козіна, Б.С. Мука та ін. зосередились на аналізі підготовки та звернення до Європейського суду з прав людини, Т.О. Анцупова, С.К. Бурма, В.Г. Буткевич, Б. Гроновська, Д.Л. Давиденко та ін. розглядають означені відносини в контексті процедури дружнього врегулювання спору; Б.В. Бабін, С.В. Ківалов, О.Б. Комарницька, М.Є. Короткевич, Н.І. Севостьянова та ін. ведуть дослідження в контексті підвищення ефективності виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналіз інституційно-правових основ представництва України у Європейському суді з прав людини. Для досягнення мети потрібно вирішити такі завдання: проаналізувати ключові внутрішньодержавні та міжнародні нормативно-правові акти, які становлять інституційно-правову основу представництва України у Європейському суді з прав людини; виокремити основні напрямки представництва України в Європейському суді з прав людини та розглянути їх; виявити проблемні моменти в інституційно-правовому забезпеченні представництва України у Європейському суді з прав людини.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Правову основу представництва України у Європейському суді з прав людини складають міжнародні та внутрішньодержавні нормативно-правові акти. До міжнародних документів з цього питання слід віднести: Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. [1]; Протоколи до Конвенції, ратифіковані Україною; Регламенті Європейського суду з прав людини (редакція від 01 січня 2003 року) [2]; Статуті Ради Європи від 05 травня 1949 р. [3] Основним внутрішньодержавним нормативно-правовим актом в Україні щодо взаємовідносин з Європейським судом з прав людини є Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" № 3477-IV від 23 лютого 2006 р. [4] та низка підзаконних нормативно-правових актів прийнятих для забезпечення виконання положень закону.

Представництво України в Європейському суді з прав людини як інституції забезпечує Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини (далі — Уповноважений), який за посадою є заступником міністра юстиції України. Діяльність Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини забезпечується Секретаріатом, що є структурним підрозділом Мін'юсту України з правами департаменту, який очолює керівник Секретаріату. Слід зауважити, що представництво України в Європейському суді з прав людини також може здійснюватися Міністром юстиції України [5, п.3].

Для здійснення функцій щодо виконання рішень Суду законодавець надає Уповноваженому такі правові інструменти: право отримувати від органів, які є відпові-

дальними за виконання додаткових заходів індивідуального характеру, передбачених у Рішенні, інформацію про хід і наслідки виконання таких заходів, а також право вносити Прем'єр-міністрові України подання щодо забезпечення виконання додаткових заходів індивідуального характеру. Правову основу інституту Уповноваженого визначає Положення про Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, яке затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 р. № 784 "Про заходи щодо реалізації Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" [5].

Враховуючи правові основи регулювання відносин між Уповноваженим і Європейським судом з прав людини можна виділити три основні напрямки представництва України в Європейському суді з прав людини: підготовка та подання справи до Європейського суду з прав людини, розгляд заяви Європейським судом з прав людини та виконання рішень Європейського суду з прав людини. Розглянемо більш детально кожен з напрямків.

1. Підготовка та подання заяви до Європейського суду з прав людини. До основних завдань Уповноваженого належить здійснення представництва України в Європейському суді з прав людини під час розгляду справ за заявами України стосовно порушення Конвенції іншими Договірними Сторонами, а також як третьої сторони під час розгляду справ за заявами громадян України або юридичних осіб — резидентів України проти інших Договірних Сторін. Уповноважений координує роботу, пов'язану з підготовкою матеріалів для розгляду справ у суді [5]. Яскравим прикладом діяльності Уповноваженого щодо здійснення представництва України в Європейському суді з прав людини під час розгляду справ за заявами України стосовно порушення Конвенції іншими Договірними Сторонами є підготовка звернень до Європейського суду з прав людини з міждержавними заявами проти уряду російської федерації у зв'язку з збройною агресією останньої проти України з лютого 2014 року.

Зокрема, міждержавні заяви охоплюють скарги Уряду України на порушення прав людини, гарантованих статтями 2 (Право на життя), 3 (Заборона катування), 5 (Право на свободу та особистість недоторканість), 6 (Право на справедливий суд), 8 (Право на повагу до приватного і сімейного життя), 9 (Свобода думки, совісті і релігії), 10 (Свобода вираження поглядів), 11 (Свобода зібрань та об'єднання) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), статті 14 (Заборона дискримінації) Конвенції у поєднанні зі статтями 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11 Конвенції, статті 18 (Межі застосування обмежень прав), 38 (Розгляд справи) у поєднанні зі статтею 6 Конвенції та статтями 1 (Захист права власності), 2 (Право на освіту) та 3 (Право на вільні вибори) Першого протоколу до Конвенції, статтею 2 (Свобода пересування) Четвертого протоколу до Конвенції, статтею 1 (Загальна заборона дискримінації) Дванадцятого протоколу до Конвенції. Станом на 21.02.2023 у провадженні ЄСПЛ перебуває 4 міждержавні справи України, а саме: "Україна проти Росії (щодо Криму)" за заявами № № 20958/14 та 38334/18; "Україна та Нідерланди проти Росії" за заявами

№ № 8019/16, 43800/14, 28525/20 та 11055/22, яка стосується подій на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей та порушень прав людини під час повномасштабного вторгнення росії; "Україна проти Росії (VIII)" за заявою № 55855/18 щодо захоплених моряків; "Україна проти Росії (IX)" за заявою № 10691/21 щодо вбивств опонентів російської федерації [6].

Зауважимо, що залежно від завдань, які виконує Уповноважений, визначається його статус: у справах за зверненням України стосовно порушення Конвенції іншими Договірними сторонами Уповноважений є представником заявника (позивача); у справах про порушення Україною положень Конвенції — представником відповідача; у справі за заявами громадян України або юридичних осіб-резидентів України проти інших Договірних Сторін — третьою стороною.

2. Розгляд заяви Європейським судом з прав людини. Суд розглядає справу разом із представниками сторін і за необхідності проводить розслідування, для ефективного здійснення якого заінтересовані Високі Договірні Сторони створюють усі необхідні умови [1]. Управління процесом із забезпечення та здійснення представництва у конкретній справі належить до компетенції Уповноваженого, який, відповідно до покладених завдань: координує роботу з підготовки пропозицій з організаційно-правових, процедурних та інших питань, пов'язаних із забезпеченням представництва України в Європейському суді з прав людини; виступає доповідачем під час розгляду в Європейському суді з прав людини справ щодо порушення Конвенції та/або організовує залучення з цією метою представників відповідних органів державної влади, юридичних радників, у тому числі іноземних [5]. Згідно зі ст. 35 Регламенту Європейського суду з прав людини, уповноважені особи можуть отримувати допомогу адвокатів чи консультантів. У процесі розгляду справи уповноважена особа: подає зауваження в письмовій формі чи інші документи; клопотання; надає достатню інформацію, необхідну для встановлення особи свідків, експертів чи інших осіб, які підлягають виклику, а також їхні адреси; ставить запитання уповноваженим особам, адвокатам чи радникам сторін, заявникові, свідкам та експертам, а також будь-якій іншій особі, присутній на засіданні делегації з розслідування, та відповідає на поставлені йому запитання [2].

Проаналізувавши ряд рішень Європейського суду з прав людини винесеними проти України, можна виокремити два ключові способи здійснення представництва інтересів України в Європейському суді з прав людини:

— одноособове представництво, в переважній більшості справ, для прикладу рішення у справі "Кузьміна проти України" (заява № 11984/06) від 16 червня 2016 року [7], Уряд України на останніх етапах провадження представляла виконавця обов'язків Уповноваженого пані О. Давидчук.

— колективне представництво, в незначній кількості справ, для прикладу рішення у справі "Бучинська проти України" (заява № 35493/10) від 30 квітня 2015 року [8], Уряд України представляли представники Уповноваженого Н. Кульчицький та О. Давидчук.

Слід звернути увагу, що під час розгляду справи Європейським судом з прав людини на будь-якій стадії провадження може бути застосована процедура дружнього врегулювання та одностороння декларація. На Уповноваженого, відповідно до його завдань, покладено обов'язок, вживати на національному рівні заходи для запобігання констатації Європейським судом з прав людини порушення Конвенції, з власної або ініціативи заявника проводити переговори про укладення угоди про дружнє врегулювання, у разі потреби узгоджувати на міжвідомчому рівні умови врегулювання спору, укладати угоду про дружнє врегулювання спору [5]. Уповноважений може подати до суду односторонню декларацію, у випадку, коли інша Договірна сторона відхилила пропозицію дружнього врегулювання. За виняткових обставин декларація може бути подана за відсутності попередніх намагань досягти дружнього врегулювання [5].

Застосування процедури дружнього врегулювання та односторонніх декларацій заохочується міжнародними конференціям держав-учасниць Конвенції, зокрема: відповідно до п. 7 Інтерлакенської декларації, держав-учасників закликають до прийняття дружнього врегулювання і подання односторонніх декларацій [9], У п. Е. 1 Ізмірської декларації викладена пропозиція державам-учасницям приділяти пріоритетну увагу вирішенню типових випадків шляхом дружніх урегулювань або односторонніх декларацій [10] та у п. 9 Брюсельської декларації вказано на необхідність приділяти пріоритетну увагу альтернативним способам судових процесів, таких як дружнє врегулювання та односторонні декларації [11].

Досліджуючи процедуру дружнього врегулювання в Європейському суді з прав людини, Б. Гроновська відзначає, що переваги дружнього врегулювання спорів у сфері міжнародного публічного права є беззаперечними, успішне досягнення взаємної згоди сторін у спорі не може бути конкурентоспроможним із використанням механізмів, заснованих на елементах державного примусу [12]. С. К. Бурума констатує загальну заінтересованість в ефективній, добре функціонуючій системі здійснення правосуддя в сфері міжнародного захисту прав людини, яка підтримує використання дружнього врегулювання, в той час як суспільні інтереси громадськості можуть бути проти неї. В цілому, однак, структура інтересів демонструє суспільну схильність до укладення угод про дружнє врегулювання [13].

3. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Відповідно до Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" під виконанням рішень слід розуміти виплату справедливої сатисфакції (відшкодування) та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру, вжиття заходів загального характеру. До додаткових заходів індивідуального характеру українське законодавство відносить відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який стягувач мав до порушення Конвенції (*restitutio in integrum*) та інші заходи, передбачені у рішенні Європейського суду з прав людини [4]. Координація виконання рішень Європейського суду з прав людини, а також інформування Комітету міністрів Ради Європи (далі — Комітет міністрів

рів) про хід виконання рішень Європейського суду з прав людини покладається на Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини [5].

Зауважимо, що Європейським судом з прав людини надаються консультативні висновки за зверненням Комітету міністрів, якщо він вважає, що нагляд за виконанням остаточного рішення ускладнений проблемою тлумачення рішення [2]. Копія рішення з питань тлумачення передається до Комітету міністрів і сторонам, яких це стосується для виконання.

Якщо Комітет міністрів вважає, що Висока Договірна Сторона відмовляється виконувати остаточне рішення у справі, в якій вона є стороною, він може, після формального повідомлення цієї Сторони, звернутися до Європейського суду з прав людини з питанням про додержання цієї Стороною свого зобов'язання щодо виконання рішення Європейського суду з прав людини [1]. Голова Великої палати повідомляє Комітет міністрів і сторони, яких це стосується, про можливість надати письмові зауваження щодо питання, яке розглядається [2].

Представництво інтересів України під час процедури виконання рішень Європейського суду з прав людини та здійснення нагляду за його виконанням з боку Комітету міністрів забезпечується Уповноваженим.

На думку С. Ківалова виконання рішень Європейського суду з прав людини міг би координувати уповноважений орган виконавчої влади з розширеними повноваженнями, контрольований урядом і парламентом відповідної держави. Очевидна необхідність підвищення ролі національних парламентів з контролю за виконанням рішень Європейського суду з прав людини. Парламентським комітетам з правових питань (правосуддя) відповідних держав-учасниць "повинні бути надані повноваження: контролювати діяльність органів виконавчої влади, відповідальних за виконання судових рішень Європейського суду з прав людини, розробляти спеціальні засоби, організаційні і правові, впливати на уряди держав-учасників у зв'язку з порушеннями, що відбуваються, зокрема, у разі затримки виконання рішень Європейського суду з прав людини" [14].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проаналізувавши інституційно-правову основу регулювання відносин між Уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини і Європейським судом з прав людини виділено три основні напрями представництва України в Європейському суді з прав людини: підготовка та подання справи до Європейського суду з прав людини, розгляд заяви Європейським судом з прав людини та виконання рішень Європейського суду з прав людини. При цьому, виявлено такі проблемні моменти.

Процес дружнього врегулювання — швидкий та ефективний спосіб захисту прав людини, проте він майже не застосовується Уповноваженим. Здійснення Уповноваженим оцінки справ на предмет порушення умов Конвенції та вироблення процедури дружнього врегулювання на національному рівні як з посередництвом Європейського суду з прав людини так і без посередництва Європейського суду з прав людини та практичне

застосування результатів такого аналізу для ініціації розгляду типових справ за процедурою дружнього врегулювання чи односторонніх декларацій значно зменшить кількість рішень в яких констатується факт порушення Україною прав людини та сприятиме євроінтеграції України.

Спостерігаються системна проблема щодо невиконання рішень Європейського суду з прав людини. Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини, який за посадою є заступником міністра юстиції України, та на якого покладено функції координації виконання рішень Європейського суду з прав людини не може забезпечити оперативне та ефективне виконання рішень Європейського суду з прав людини в силу обмеженості повноважень та розташування в ієрархії державних органів. Для більш ефективної координації процесу виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні пропонуємо утворити постійно діючий комітет Верховної Ради України щодо координації та контролю діяльності органів влади, відповідальних за виконання судових рішень Європейського суду з прав людини. Предметом подальших наукових досліджень у цьому напрямі може стати дослідження механізмів державного управління з виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини), Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ, від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 28.03.2023).
2. Регламент Європейського суду з прав людини, Міжнародні суди, Рада Європи, Європейський суд з прав людини; Регламент від 04.11.1998. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_067 (дата звернення 28.03.2023).
3. Статут Ради Європи. Рада Європи. Статут, Міжнародний документ від 05.05.1949 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text (дата звернення 28.03.2023).
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 28.03.2023).
5. Положення про Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини затверджено Постановою Кабінету міністрів України від 31 травня 2006 р. № 784 "Про заходи щодо реалізації Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-%D0%BF> (дата звернення 28.03.2023).
6. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ukraina-vs-rosiya-yuridichna-borotba-v-espl-zaprityagnennya-kraini-agresorki-do-vidpovidalnosti-zaporushennya-prav-lyudini> (дата звернення 28.03.2023).
7. Справа "Кузьміна проти України" (Заява № 11984/06). Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа від 16.06.2016 URL: <https://>

/zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b33#Text (дата звернення 28.03.2023).

8. Справа "Бучинська проти України" (Заява № 35493/10). Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, Заява від 30.04.2015 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a67#Text (дата звернення 28.03.2023).

9. High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights. Interlaken Declaration. 19 February 2010 URL: http://www.echr.coe.int/documents/2010_interlaken_finaldeclaration_eng.pdf (дата звернення 28.03.2023).

10. High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights organised within the framework of the Turkish Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe. Izmir Declaration. 26—27 April 2011 URL: http://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf (дата звернення 28.03.2023).

11. High-level Conference on the "Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility" Brussels Declaration 27 March 2015 URL: https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cddh/reformechr/Declaration-Brussels_EN.pdf (дата звернення 28.03.2023).

12. Gronowska B. Polubowne zalatwienie sprawy (friendly settlement) w systemie Europejskie Konwencji Praw Czlowieka z 1950 r. *Studia Prawnicze*. — 2006. — № 1 (167). S. 5—22.

13. Бурма С.К. Міжнародно-правова характеристика інституту дружнього врегулювання в Європейському суді з прав людини: дис. на здобуття наук. ст. канд. юрид. наук: 12.00.11 / Сергій Костянтинович Бурма. — Одеса, 2015. С. 65.

14. Ківалов С. В. Структурні системні недоліки у правових системах держав-учасників і життєдіяльність системи Конвенції про захист прав людини і основних свобод / Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.). Одеса: ПП "Фенікс", 2012. С. 18—20.

References:

1. Council of Europe (1950), "Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (Accessed March 28, 2023).

2. , Council of Europe, European Court of Human Rights (1998), "Rules of the European Court of Human Rights, International Courts", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_067 (Accessed March 28, 2023).

3. . Council of Europe (1949), "Statute of the Council of Europe", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text (Accessed March 28, 2023).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine "On the execution of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (Accessed March 28, 2023).

5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2006), "The Regulation on the Government Commissioner in the cases

of the European Court of Human Rights was approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On measures to implement the Law of Ukraine "On the implementation of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-%D0%BF> (Accessed March 28, 2023).

6. The official website of the Ministry of Justice of Ukraine (2023), available at: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ukraina-vs-rosiya-yuridichna-borotba-v-espl-za-prityagnennya-kraini-agresorki-do-vidpovidalnosti-za-porushennya-prav-lyudini> (Accessed March 28, 2023).

7. European Court of Human Rights (2016), "The case "Kuzmina v. Ukraine", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b33#Text (Accessed March 28, 2023).

8. European Court of Human Rights (2016), "The case "Buchynska v. Ukraine", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a67#Text (Accessed March 28, 2023).

9. European Court of Human Rights (2010), "High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights. Interlaken Declaration. 19 February", available at: http://www.echr.coe.int/documents/2010_interlaken_finaldeclaration_eng.pdf (Accessed March 28, 2023).

10. European Court of Human Rights (2011), "High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights organised within the framework of the Turkish Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe. Izmir Declaration. 26-27 April", available at: http://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf (Accessed March 28, 2023).

11. European Court of Human Rights (2015), "High-level Conference on the "Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility" Brussels Declaration 27 March", available at: https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cddh/reformechr/Declaration-Brussels_EN.pdf (Accessed March 28, 2023).

12. Gronowska, B. (2006), "Friendly settlement in the system of the European Convention on Human Rights of 1950", *Studia Prawnicze*, vol. 1 (167), pp. 5—22.

13. Burma, S.K. (2015), "International legal characteristics of the institute of friendly settlement in the European Court of Human Rights: thesis. for obtaining sciences", Abstract of Ph.D. dissertation, law Sciences, Odesa Law Academy National University, Odesa, Ukraine.

14. Kivalov, S. V. (2012), "Structural systemic deficiencies in the legal systems of the participating states and the functioning of the system of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms", *Pravove zabezpechennia efektyvnoho vykonannia rishen' i zastosuvannia praktyky Yevropejs'koho sudu z prav liudyny. Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Legal provision of effective implementation of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights. Materials of the international scientific and practical conference], PP "Feniks", Odesa, Ukraine, September 15, pp. 18—20.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2023 р.